

George Lakoff

A HÁBORÚ METAFORÁJA

A metaforák akár gyilkolni is tudnak. Baker államtitkár szerint Szaddam „ránchezedett gazdasági életvitelünkre”. Bush elnök úgy látta, hogy Szaddam veszélyezteti gazdaságunkat. Schwartzkopf tábornok Kuvait elfoglalását „nem-i erőszakként” jellemezte. Az elnök úgy nyilatkozott, hogy az USA azért vesz részt az Öböl-háborúban, hogy megvédje a „szabadságot, a jövőt és az ártatlanokat”, ennél fogva „vissza kell szorítanunk Szaddam Husszeint”. Szaddamot úgy mutatják be, mint Hitlert. Tehát életbevágó, még hozzá szó szerint életbevágó, hogy megértsük: milyen szerepet játszik a metaforikus gondolkodás ebben a háborúban.

A metaforikus gondolkodásmód általánosan elfogadott, sőt megkerülhetetlen: önmagában nem jelent sem jót sem rosszat. Az elvonatkoztatásokat és a rendkívül összetett helyzeteket általában metaforák segítségével értjük meg, s nem meglepő, hogy extenzív módon, s sokszor nem tudatosan használjuk metaforáinkat a nemzetközi viszonyok és a háború elvonatkoztatásai és komplexitása okán. Mégis, a metafora használata veszélyessé válik, amikor ártalmas módon eltakarja a valóságot.

Fontos megkülönböztetni a metaforikust attól, ami nem metaforikus. Bizonyos, hogy az éhség, a fájdalom, a halál, a szeretett halála vagy a szeretett által elkövetett sérclem nem metaforikus jellegű. Ezek reális mozzanatok, s ebben a háborúban százak, talán ezrek reális egzisztenciáját sújtották.

Az Öböl-háborút egy sor katonai és külpolitikai szakember, valamint a nyilvánosság által használt metafora értelmezte. Fontos szemügyre venni ezt a metaforarendszert, hogy láttassuk az ily módon elrejtett valóságot.

Az állam mint személy

A nemzetközi politikában az államot olyan személyként jellemzik, amely beleszövődik a világközösség társadalmi viszonylataiba. Az általa birtokolt földterület képezi otthonát. A szomszédságban lakik, vannak szomszédai,

barátai és ellenségei. Az elképzelések szerint az államok belső diszpozíciókkal rendelkeznek, lehetnek agresszívok vagy békések, felelősségteljesek vagy felelőtlenek, iparosított vagy stagnáló államok.

A jólét gazdagságot jelent. Az államok általános jólétét gazdasági fogalmakban fejezzük ki, a lényege a gazdasági egészség. A gazdasági egészséget érintő komoly veszélyeket halálos veszélyként értelmezzük. Abban a mértékben, amelyben nemzeti gazdagság függ a külföldi olajtól, az olaj kínálata „életvonalunkká” válik (mindezt erősíti az olajvezeték képzete is).

Az állam számára az erőt a katonai erő jelenti.

Az állam-személy számára az érettséget az iparosítás jelenti. Az iparral nem rendelkező államokat alulfejlett államoknak könyvelik el, mert az industrializáció az elérendő természetes állapotot jelképezi. A harmadik világ országai ennél fogva éretlen gyermekként jönnek számításba, amelyeknek meg kell tanulniuk a helyénvaló fejlődés módját s meg kell tanulniuk fegyelmezniük magukat abban az esetben, ha eltávolodnának a helyes úttól. Azokat a nemzeteket, amelyek nem valósították meg az iparosítást azon a szinten, amelyet normálisnak ismerünk el, szellemileg elmaradott gyermekekhez hasonlítjuk s „fejletlen” nemzeteknek minősítjük őket.

A moralitás az ítékezés terepe, az erkölcsi normák egyensúlya megőrzésének közege. A helytelenül cselekvő adóssá válik, s rá kell kényszeríteni az adósság megfizetését. Az erkölcsi normák kiegyensúlyozhatók, ha visszatérünk a helytelen cselekvés előtti állapothoz, azaz, ha a rekompenzáció vagy a büntetés révén visszaállítjuk az eredeti állapotot. Az igazságszolgáltatás a morális normák egyensúlyba állítása.

E metaforában a háború két fél közelharcát jelenti. Ennél fogva az USA arra törekszik, hogy „kiszorítsa Irakot Kuvaitból”, „súlyos csapást mérjen az ellenségre”, hogy „kiütéssel tegye harcképtelenné”. Az igazságos háború a harc olyan formája, amely a morális ítéletek érvényesítésében merül ki. A Nyugat leginkább általános jellegű elbeszélési formája, amelyben a harc a morális ítéletek érvényesítésére vonatkozik, a klasszikus tündérmese, amelyben az embereket államok váltják fel.

Az igazságos háború tündérmeséje

A karakterek kasztja: a gazember, az áldozat és a hős. Az áldozat és a hős ugyanazon személy is lehet. A dramaturgia a következő: a bűntényt (ez leginkább támadás, lopás vagy emberrablás) a gazember követte el az ártatlan áldozattal szemben. A sérelem a hatalom egyensúlyhiánya következtében jön létre, s ugyanakkor erkölcsi egyensúlyhiányt is előfeltételez.

A hős vagy segítséget kér, vagy úgy dönt, hogy egymaga cselekszik. Feláldozza magát, aláveti magát a nehézségeknek, heroikus, küzdelmekkel teli utazást tesz a hitszegők területén. A gazember inherens módon maga a démon, sőt egyenesen egy szörnyeteg, akivel szemben kizárt minden érvelés.

A hősnek nem marad más hátra, minthogy felvegye a harcot a gazemberrel. Vereséget mér rá és megvédi az áldozatot. Visszaállítja az erkölcsi egyensúlyt. A győzelem beteljesül. A hős, aki a tiszteletért küzd, bizonyította férfiasságát és hírnevet szerzett. Az önfeláldozás érdemesnek bizonyult. A hős fogadja az üdvözlöket, a közösség és az áldozat háláját.

A nemzetközi viszonyok szakemberei egy másfajta metaforarendszerrel is rendelkeznek. A legalapvetőbb Clausewitz metaforája.

A háború a politika folytatása más eszközökkel

Karl von Clausewitz egy porosz tábornok volt, aki a háborút a költséghaszon-elemzés fogalmainak segítségével magyarázta. Minden nemzeti államnak vannak céljai és maga a háború is szolgálhat ilyen célokat. A politikai „nyereségeket” kisebbítik a figyelembeveendő költségek. Amikor a háború költségei meghaladják a politikai „nyereségeket”, akkor a háborúnak be kell fejeződnie.

Clausewitz terminusaival szólva, a háború akkor igazolt, ha alkalmazása nagyobb előnyöket biztosít mint elkerülése. Clausewitz képletéből hiányzik a moralitás, kivéve azokat az eseteket, amikor feltételezi, hogy politikai költségek származnak az erkölcstelen tevékenységek vonatkozásában, vagy amikor úgy gondolja, hogy politikai nyereségek fakadnak az erkölcsös tevékenységből.

Clausewitz metaforája a háború igazolását csak pragmatikai és nem morális alapokon előlegezi. Ahhoz, hogy igazoljuk a háborút pragmatikai és morális szinten, ötvöznünk kell az igazságos háború tündérmeséjét Clausewitz metaforájával: az „érdemes önfeláldozásnak” ki kell egyenlítődnie Clausewitz „költséggel” és a tündérmese „győzelmének” egyenlővé kell válnia a clausewitzi „nyereséggel”.

Clausewitz metaforája hajszálpontos szakemberi metafora, mivel a költséghaszon-elemzés kalkulációjának specialistáit veszi igénybe. Ugyanakkor igazolja a matematikai közgazdaságtan, a valószínűségelmélet, a döntéselmélet és a játékelmélet alkalmazását a racionális és tudatos külpolitika gyakorlása nevében.

Általában, Clausewitz metaforáját betű szerint igaznak minősítik, noha egy metaforáról van szó. Az emberi létezés érintő minőségi effektusokat kvantifikálható költségekként értelmezi, tehát a politikai tevékenységformákat a közgazdaság fényében fogalmazza át. Ilyeténképp, csak a háború egyetlen dimenzióját, jelesül, a politikai hasznosság dimenzióját teszi tárgyá.

Ha arra gondolunk, hogy mit rejt el Clausewitz metaforája, akkor meg kell fogalmaznunk egy alternatív metaforát, amelyet nem a professzionális stratégiák vagy a nagy nyilvánosság, hanem mi használunk, akik érintve vagyunk:

a háború erőszakos bűntény;
gyilkosság, támadás, emberrablás;
gyűjtogatás, nemi erőszak és rablás.

Ezúttal a háborút morális fogalmakkal értelmezzük, figyelmen kívül hagyva a politikai és gazdasági dimenziókat. A metafora megvilágítja a háború azon aspektusait, amelyeket a legnagyobb bűntényekként ismerünk.

Fennáll egy asszimetria a „háború mint bűntény” metaforájának használatában. A Kuvaittal szembeni iraki inváziót a gyilkosság, rablás, erőszak terminusai révén mutatták be. Az amerikai légi háborút vagy az esetleges szárazföldi támadást sohasem tették tárgyá a gyilkosság, támadás és gyűjtogatás terminusaiban. Míg, a szövetségesek háborús politikáját Clausewitz fogalmakkal élve, racionális számításaként értelmezték, addig az iraki inváziót nem a szaddami kalkuláció, hanem egy örült terv megvalósításaként interpretálták. Magunkat racionálisnak, tisztességesnek, őket pedig bűnösnek és abnormálisnak képzeljük el.

A háború mint versenyjáték

Már régen feljegyezték, hogy a háborút a sakkhoz vagy a sporthoz, a labdarúgáshoz vagy az ökölvíváshoz hasonló játékként kell felfogni. Egy olyan metaforát birtoklunk ezáltal, amely révén világossá válik, hogy ki nyer és ki veszít, és nyilvánvalóvá válik a játék végének beállta is.

A metafora láttatja a stratégiai gondolkodást, a csoportmunkát, a készenlétet, a nézőt a világ arénájában, a győzelmet boldogságát és a vereség szégyenét.

Ezt a metaforát igen komolyan veszik. Nagy hagyománya van Nyugaton a katonai tisztviselőknek csapatjáték és sakk révén való felkészítésben. A katonákat azért edzik, hogy győzzenek. Mindez persze metaforakonfliktushoz vezethet, ahogy ez Vietnam kapcsán történt. Hiszen Clausewitz metaforája arra irányul, hogy maximálja a geopolitikai nyereségeket, amelyek vagy összhangban vannak vagy nincsenek összhangban az abszolút katonai győzelemmel.

A jelen helyzetre az jellemző, hogy a nyilvánosság elfogadja az igazságos háború tündérmeséjének „megmentési dramaturgiáját”, amely lehetővé teszi az erkölcsi igazságszolgáltatást. Az elnök, belső politikai okok miatt, elfogadta a kompetitív játék metaforáját, amely elsőbbséget élvez Clausewitz metaforájával szemben: ha döntésre kényszerül, akkor a katonai győzelmet választja a geopolitikai nyereséggel szemben.

A háborúról folytatott kongresszusi viták, valamint a figyelmünket befolyásoló szakértői vélemények kapcsán, a háború kezdete óta nem kérdőjeleztük meg az értelmezésünket meghatározó metaforákat.

Irracionális-e Szaddam?

Az igazságos háború tündérmeséjében a gazember lehet ravasz, de soha sem válhat racionális lényé. Nem érvelhetsz a sátánnal szemben és nem is egyezkedhetsz vele. A metafora logikája azt követeli, hogy Szaddamnak irracionálisnak kell lennie. Megfelel-e ez a valóságnak?

A hivatalos politika rendkívül zavaros válaszokat ad erre a kérdésre. Clausewitz metaforája a katonai stratégiák használatában feltételezi, hogy az ellenség racionális, hiszen ő is maximálja a nyereségeket és minimalizálja a költségeket. Stratégiánk a kezdettől fogva azon alapul, hogy „növelni kell a költségeket” Szaddam számára. Ez pedig feltételezi az ő racionalitását és az önérték maximalizálására irányuló törekvését.

Ugyanakkor irracionálisnak kiáltottuk ki Szaddamot. Félelmünk, hogy Irak rendelkezhet nukleáris fegyverekkel, ezen alapul. Ha Szaddam racionális, követnie kell az elrettentés logikáját. Néhány ezer hidrogénbomba robbanófejével rendelkezünk. Úgy becsülik, hogy Izrael 100 vagy 200 ledobható atombombával rendelkezik. Irracionális az az érv, miszerint Szaddamot és az iraki militarizmust nem rettentené el az amerikai és az izraeli nukleáris fegyvertár.

Szaddam bizonyosan erkölcstelen, könyörtelen és brutális, de nem rendelkezünk bizonyítékokkal arra vonatkozóan, hogy nem racionális. Minden cselekménye, a politikai ellenfelek lemészárlásától, a politikai ellenfeleivel és a kurdokkal szemben alkalmazott mérges gáz használatáig, arra utal, hogy saját érdekének megvalósítását mozdította előre.

Ártatlan áldozat-e Kuvait?

A klasszikus áldozat ártatlan. Az irakiak számára Kuvait nem volt ártatlan. Az Iránnal vívott háború tönkretette Irakot. Kuvait belegegyezett abba, hogy pénzzel támogassa a háborút, de a háború befejezése után a kuvaitiak az „adósság” visszafizetését szorgalmazták. A kuvaitiak néhány száz billiót ruháztak be Európában, Amerikában és Japánban, de nem kívánták ugyanezt megtenni Irakkal is, azaz, nem törekedtek arra, hogy Irak a háború után felépüljön. Ellenkezőleg, Kuvait egy gazdasági háborúnak nevezhető folyamatot kezdeményezett: többet termelt az előrelátott olajkvótánál, hogy alacsonyban tartsa az olaj árát.

Meg kell jegyeznünk azt is, hogy Kuvait oldalt előrehaladva belefűrt az iraki területen lévő Rumailah olajmezőbe, tehát olajat vont el iraki területről. Előnye származott Kuvaitnak abból is, hogy felvásárolta Irak valutáját méghozzá kivételesen alacsony árfolyamon. Következésképpen a gazdag kuvaitiak felhasználták az ily módon szerzett valutát iraki utazásaik során, miközben üzleti árfolyamon vásárolták fel az iraki javakat. Ezek között voltak a szeszes italok, valamint a „prostituáltak” – özvegyek és a háborúban elesettek árvái, akik az adott gazdasági körülmények között nem tudták

fenntartani magukat. Mindez nem kedveltette meg a kuvaitiakat az irakiakkal, akiket ezenkívül még 70 százalékos infláció is sújtott.

Mi több, az irakiak és a többi arab nemzet muzulmánjai már régóta nehezteltek a kuvaitiakra. A tőkében gazdag, de munkaerőben szegény Kuvait ugyanis olcsó munkaerőt importált a többi muzulmán országból a legembertelenebb munkák elvégzésére. Az invázió ideje alatt 400 000 kuvaiti állampolgár élt 2,2 millió olyan vendégmunkás szomszédságában, akik nem élvezték az állampolgári jogokat, s akiket a kuvaitiak alacsonyabbrendűekként kezelték. Röviden, az irakiak és a többi munkaerő exportáló ország szemében rossz félreértésnek minősül Kuvaitban csupán az ártatlan áldozatot látni. Mindez persze nem igazolja az iraki hadsereg részéről elkövetett szörnyűségeket. De része az elrejtett valóságnak, abban az esetben, ha Kuvaitot csupán ártatlan áldozatként szemléljük.

A „legitim állami igazgatás”, amelynek visszaállítására törekedtünk egy elnyomó jellegű monarchiát takar.

Lehetséges-e a győzelem?

A tündérmesében és a játékban a győzelem fogalma körülhatárolt. Ha egyszer megvalósul, akkor a mesének és a játéknak is vége szakad. Nem valószínű, hogy ez bekövetkezik az Öböl-háború után, mivel a történelem folytatódik.

Mi teremthetné meg a győzelmet ebben a háborúban? Az elnök által felvázolt célok az irakiak teljes visszaszorítására és a kuvaiti monarchia visszaállítására vonatkoznak. Ám senki nem hiszi, hogy ezzel a dolog befejeződné, ugyanis Szaddam még mindig hatalmon van és erejének jelentős része érintetlen. Továbbá, ha elfoglaltuk Irakot és kiiktattuk katonai kapacitásait, akkor felvetődik a kérdés, ki fogja irányítani majd Irakot? Mivel Szaddam kiirtotta az egész ellenzékot, az egyetlen hatékony kormány csak az általa uralt, Ba'ath párt tagjaiból kerülhet ki. Győzelemnek tudható be az a tény, hogy Szaddam barátai szerezték meg a hatalmat? Ha nem, akkor milyen más lehetőségekkel rendelkezünk? Továbbá, ha Irak elveszíti katonai erejét, hogyan védené meg magát Iránnal vagy Szíriával szemben? Tudniillik, ha bármelyikük is elfoglalná Irakot, a „győzelem” lehetetlenné válna számunkra.

Az Irakkal szemben kivívott győzelemre vonatkozó gyakori hivatkozás ellenére, nincs világos képünk arról, hogy miben nyilvánulhat meg a „győzelem”. S ha a győzelem fogalmát nem tudjuk meghatározni, akkor ellehetetlenül az „érdemleges áldozat” fogalma is.

A Nyugat metaforái az Öböl-válság kapcsán figyelmen kívül hagyták a legbefolyásosabb politikai eszméket az arab világban, az arab nacionalizmust és az iszlám fundamentalizmust. Az első arra irányul, hogy megfogalmazza a faji szempontból megalapozott egyetemes arab nemzeti kereteket, a második pedig arra törekszik, hogy egy egyetemes teokratikus államot konstruáljon. Noha ezek az eszmék elkeseredetten opponálnak egymással, egyúttal haso-

nulnak is egymáshoz. Hasonlóak ugyanis fogalmaik, jelesül, az arab és az iszlám testvériség gondolatkörének fogalmai. Mindkettő a testvériség fogalmkörét helyezi előtérbe a létező államokkal szemben. Mindkettő hadilábon áll az „állam mint személy” metaforájával, amely a jelenleg létező államokat olyan entitásokként látja, amelyek birtokolják a folyamatos létezésre való jogot.

Tehát, metaforáink elrejtik az arab világ mindennapjaiban is megnyilvánuló eszmét, az arab méltóságot.

Az erőtlenség az arab világ gyakori témája, amelyet sokkal inkább mint Nyugaton, szexuális fogalmak segítségével írnak körül. Az amerikai adminisztráció, miközben a Kuvaittal szemben elkövetett nemi erőszakról értekezik, egy védtelen országot mint nőt, egy militarisan erős országot pedig mint férfit láttat. Ehhez hasonlóan, az arab világban a gyarmatosítást és az arab világot érintő nyugati és amerikai uralmat „férfiatlantásként” értelmezi.

A háború előtti napokban Irakban egy arab közmondás volt népszerű: jobb kakasnak lenni egy napig mint tyúknak egy évig. Az üzenet nyilvánvaló, fontosabb dolog férfinak, tehát erősnek és dominánsnak lenni rövid ideig, mint nőnek, tehát gyengének és védtelennek mutatkozni. Szaddam azért olyan népszerű az arab világban, mert ellenállt, akár rövid ideig is, az USA-nak, és ebben az ellenállásban méltóságot tanúsított. Ha az erőteljesen képviselt méltóság Szaddam racionális önérdékének meghatározója, akkor lényegbevágó felismerést tehetünk, hiszen a háború addig folytatódik, amíg igazoltnak tűnik „kakasnak lenni egy napig”.

Az USA nem tett semmit annak érdekében, hogy megértse az arab méltóság problémáját. Vegyük a következő kérdést. Vajon Irak úgy lép ki az egésszből, hogy megtartja a Rumailah olajmező részeit, amelyek kikötőket képeznek az Öbölben? Ha az irakiak újra kívánják építeni országukat akkor ezen részek megtartása gazdasági szükségszerűség. Bush elnök „megjutalmazó agresszióról” beszélt, miközben a „harmadik világ országai mint gyermekek” metaforát használta, arra gondolva, hogy a nagyhatalmaknak kötelességük megjutalmazni vagy megbüntetni a gyermekeket a helyes viselkedés érdekében. Ez pontosan az a viszonyulás, amely sérti az arabokat, akik azt kívánják, hogy tiszteljék méltóságukat. Az elnök úgy beszélt Irakról, mintha egy olyan rossz gyermek volna, aki erőszakoskodik a szomszédaival, tehát szigorúan megbüntetendő a felnőttek részéről, ahelyett, hogy egy szuverén nemzetet tartott volna szem előtt, amely gazdasági célok okán katonai akciót hajtott végre.

A Rumailah olajmezők és a két sziget problémáját a médiumokban legfeljebb úgy tárgyalták, mint a „tekintély megőrzésének problémáját”. De a tekintély megőrzésére irányuló törekvés nem egyenlíthető ki az erőteljesen fenntartandó arab méltóság eszméjével, valamint azzal az eszmével, amely az alárendeltséggel szemben az egyenlőséget hangsúlyozza.

Az „állam mint személy” metaforájának szorgalmazása mégis elrejtja a valóságot és a háború különböző költségeit. Ez a metafora megvilágítja azt a helyzetet, amelyben az állam egységként cselekszik, de nem beszél az állam

belső szerkezetéről. Ugyancsak homályban maradnak az osztályszerkezet, az etnikai összetétel, a vallási küzdelem, a politikai pártrendszer, az ökológia, a militáris erők és a korporációk, különösképpen a multinacionális korporációk befolyásának módozatai is.

Vegyük figyelembe a „nemzeti érdek” fogalmát. A személy érdeke, hogy egészségesen és következetesen cselekedjék. A feljebb említett metafora alapján a gazdasági egészség és a militáris erők „nemzeti érdekvonatkozásairól” beszélhetünk. Ám nem szükségszerű, hogy a „nemzeti érdek” kifejezze a sok egyszerű polgár, csoport vagy intézmény érdekeit, akik talán szegényebbek lesznek a nemzeti jövedelem növekedésével.

A nemzeti érdek fogalma egy olyan elgondolást fed, amelyet Amerikában a politikusok határoznak meg. A politikusokat sokkal jobban befolyásolják a gazdagok, a nagy korporációk, a fejlődés hívei mint a szegények, a kisvállalkozók és az ökológiai aktivisták.

Amikor Bush elnök érvelése szerint a háború „vitális nemzeti érdekcinket szolgálja”, akkor egy olyan metaforát használ, amely elrejt, hogy kit szolgál a háború és kit nem. Példának okáért, a szegények, különösképpen a feketék és a spanyolok aránytalanul nagy mértékben vannak jelen a hadseregben, ezért egy extenzív szárazföldi háború esetén, aránytalanul több veszteség érné őket. Az etnikai közösségek, a szegények, a fehér felső osztályokkal szemben kevésbé érdekeltek a háborút illetően.

Tehát rejtve marad maga a militáris érdek, amelyet a háború igazolása ténylegesen szolgál. A hidegháború befejezése után kialakult remények, hogy a militáris erők kisebb hatalommal fognak rendelkezni, semmissé váltak az elnök azon döntése után, hogy háborúba lépünk. Az „állam mint személy” metaforáját a folytatódó légiháború kapcsán megnyilvánuló költséghaszon-elemzés szempontjából érvényesíthetjük különösképpen.

Sokat beszélünk az amerikaiak esetleges haláláról a lehetséges szárazföldi háborúban, míg az iraki katonák elpusztítása a légi háborúban nyercségként tételveződik. A költséghaszon-elemzés arra ösztönöz bennünket, hogy leértékeljük az irakiak életét, noha az elesettek legtöbbször nem gazember, hanem egyszerűen ártatlan sorkatona, tartalékos vagy civil. A klasszikus tündérmese meghatározza, mi konstituálja a hőst, egy olyan személy ő, aki megmenti az ártatlan áldozatot, legyőzi és megbünteti a bűnös és inherens módon sátáni gazembert. Mégis, hősként viselkedett-e Amerika ebben a háborúban?

Amerika csak akkor jelenik meg klasszikus hősként, ha nem vesszük figyelembe, hogyan használják a metaforát a pillanatnyi helyzetben. Az államnak mint személynek a metaforája oly módon működik, hogy elrejt, a lényegbevágó igazságokat. Ez a metafora elrejt, az állam belső szerkezetét, s arra ösztönöz, hogy Kuvaitot egységként, sőt védtelen hajadonként lássuk, akit meg kell menteni mint a tündérmesében. A metafora elrejt, Kuvait monarchikus szerkezetét és azt a viszonyulást, amelyet a kuvaitiak tanúsítanak a nőekkel és az emberek többségével szemben, akik e országban élnek. Az állam mint személy metaforája elrejt, Irak belső szerkezetét, ennél fogva nem látatja azokat az embereket, akiket megölték, megbántottak és meg-

csonkítottak ebben a háborúban. Ugyanczen metafora elrejti az USA szerkezetét, s nem láttatja a tényt, miszerint a szegények és a kisebbségek hoznak legnagyobb áldozatot, noha nem részesülnek semmilyen jelentékeny nyereségben a háború kapcsán. S nem utolsósorban a metafora elrejti azokat a lényeges eszméket, amelyek meghatározzák a közép-keleti politikát.

A metaforák akár gyilkolni is tudnak, s olykor az első áldozat nem más mint az igazság.

Losoncz Alpár fordítása

Rezime

Metafora rata

U ovom članku autor raspravlja o značenjima koja se pridaju fenomenu rata među ekspertima, u štampi i u javnosti. Članak najviše pažnje posvećuje američkom tumačenju rata u jednom konkretnom slučaju (rat sa Irakom), ali pri tome tematizuje i najopštija određenja ovog fenomena. Tako, posebno tematizuje „bajku o pravednom ratu” kao i cost-benefit analizu rata od strane Klausevica, kao i tumačenje rata kao sportske igre. Članak dokazuje, da rat predstavlja čvornu tačku u kojoj se koncentriše samorefleksija jednog društva. Metafore o ratu najčešće igraju ideološku funkciju i skrivaju stvarnost od onih koji su prinudeni da učestvuju i da podrže sebe mogućnosti uništenja. Autor na primeru konflikta SAD i Iraka pokazuje problem „pobede” koja je u bajci i u igri prigodno i tačno omeđen, ali u istoriji je ona više nego upitna. Ako izbliza analiziramo ideologiju pobede u svakom ratnom pohodu, onda ćemo videti da ona stoji na staklenim nogama.

Summary

Metaphors of War

The author of this article discusses the interpretations given to the phenomenon of war by experts, in the press and in the public domain. In the article the most attention is paid to the American interpretation of war in a particular situation (the Persian Gulf War), but the most general definitions of the phenomenon of war are also dealt with. Thus, „the fairy tale about the just war” as well as the cost-benefit analysis of war, done by Clausevic, and the interpretation of war as an athletic contest are specially treated. The article proves that war represents a focal point in which the selfreflexion of a society is concentrated. The metaphors about the war usually have an ideological function and hide reality from those who are forced to take part in it and submit themselves to the eventuality of annihilation. Using, as an example, the conflict between the USA and Iraq, the author points to the problem of „victory” which is, in fairy tales and games, satisfactorily and precisely defined but is, in history, very much a disputed point. If we closely analyse the ideology of victory in every war, we shall see that it stands on rather fragile premises.